

Diana BOTĂU

Cauzele *Matúz c. Ungaria* și *Braun c. Polonia*

Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Secția a II-a

Matúz c. Ungaria

Cererea nr. 73571/10

Hotărârea din 21 octombrie 2014

Art. 10 din Convenție – *Libertatea de exprimare*

I. Circumstanțele cauzei

Petentul s-a născut în 1963, locuiește în Balassagyarmat și lucrează ca jurnalist în televiziune. În 15 februarie 2001 el a fost angajat la televiziunea de stat (*Magyar Televízió Zrt.*) și se ocupa, în calitate de editor și de prezentator, de un program cultural periodic, intitulat *Éjjeli menedék* („Adăpost nocturn”), care cuprindea interviuri cu diverse persoane din zona culturală. La data evenimentelor relevante, petentul era și președinte al Sindicatului Serviciilor Publice de Difuziune Radio-TV (*Köszolgálati Műsorkészítők Szakszervezete*).

Potrivit contractului său de muncă, petentul avea obligația să păstreze secretul profesional, sub sancțiunea încetării imediate a acestui contract.

În urma numirii unui nou director cultural, petentul l-ar fi contactat pe președintele societății de televiziune, pe motiv că noul director ar fi modificat și eliminat unele componente ale emisiunii *Adăpost nocturn*, ca efect al cenzurii. Plângerea lui nu a primit niciun răspuns.

La 6 iunie 2003, editorul-șef al emisiunii *Adăpost nocturn* a adresat o scrisoare bordului televiziunii *Magyar Televízió Zrt.*, în care afirma, *inter alia*, că numirea noului director cultural a dus la cenzurarea emisiunii, prin propuneri de modificare și de eliminare a anumitor elemente de conținut ale acesteia. La 19 iunie 2003, în versiunea electronică a cotidianului maghiar *Magyar Nemzet Online*¹ a fost publicat un articol care cuprindea această scrisoare a editorului-șef și o intervenție a Uniunii Maghiare a Jurnaliștilor Electronici (*Magyar Elektronikus Újságírók Szövetsége*), care invita bordul să pună capăt cenzurii în societatea de televiziune.

În 2004, petentul a publicat o carte intitulată *Az antifasiszta és a hungarista – Titkok a Magyar Televízióból* („Antifascistul și Hungarista – Secrete din Televiziunea Maghiară”). Fiecare capitol al cărții cuprindea câte un fragment inedit din diferite interviuri înregistrate în 2003, care nu fusese difuzat în timpul emisiunii, ca urmare a indicațiilor transmise, în acest sens, de directorul cultural. Alături de aceste fragmente, petentul a publicat și numeroase scrisori interne, care au fost schimbate între directorul cultural și editorul-șef, în legătură cu sugestiile de modificare ale emisiunii. Capitolele cărții mai conțineau și o scurtă introducere sau un sumar al circumstanțelor momentului, care reflectau opinia personală a petentului. Prefața cărții preciza că lucrarea va prezenta înscrisuri care dovedesc cenzura existentă în

---

¹ (<http://mno.hu/migr/az-ejjeli-menedek-tiltakozik-a-cenzura-miatt-719786>, accessed on 25 July 2014)

televiziunea de stat. Ea invita cititorii să decidă singuri dacă documentele vizau un exercițiu legitim, din partea directorului cultural, al funcțiilor sale de supraveghere, sau o ingerință în libertatea de exprimare a emițătorului.

La 11 noiembrie 2004, contractul de muncă al petentului și, respectiv, cel al editorului-șef au încetat cu efect imediat, pe motiv că aceștia au violat obligația de confidențialitate, prin publicarea cărții.

Potentul a atacat în instanță decizia de încetare a contractului său de muncă. El a susținut, *inter alia*, că a primit scrisorile interne în calitate de președinte al sindicatului, special pentru a lua măsuri împotriva cenzurii în televiziune, și că a publicat cartea în această calitate.

În hotărârea sa din 8 aprilie 2008, o instanță din Budapesta, competentă să soluționeze litigiile de muncă, a respins acțiunea petentului, pe motiv că el a violat obligația de confidențialitate prevăzută în contractul de muncă, prin publicarea unor informații referitoare la angajatorul său, fără consimțământul acestuia. Instanța a mai constatat că statutul petentului, de președinte de sindicat, nu îl exonerează de obligația de confidențialitate.

Atât apelul, cât și recursul formulate în cauză de petent, au fost respinse.

La 3 decembrie 2010, petentul s-a adresat Curții Europene a Drepturilor Omului, cu o plângere în care a invocat violarea drepturilor sale protejate de articolul 10 din Convenție. În concret, petentul a susținut că decizia societății de televiziune de încetare a contractului său individual de muncă, pe motiv că a publicat o carte care cuprindea documente interne ale angajatorului, echivalează cu o violare a libertății sale de exprimare și, în particular, a dreptului de răspândi idei și informații către terți.

Curtea a considerat că plângerea petentului este admisibilă, prima facie, și a analizat fondul cauzei.

II. Susținerile părților

Potentul a susținut că libertatea sa de exprimare a fost violată ca urmare a încetării contractului individual de muncă, din cauza unei publicații. În calitate de jurnalist și de președinte al Sindicatului Serviciilor Publice de Difuziune Radio-TV el avea dreptul și obligația să informeze publicul în legătură cu cenzura ilegală din televiziune.

Potentul a subliniat că afirmațiile din cartea sa nu au fost contestate și a precizat că a acționat cu bună-credință, respectând exigențele etice ale profesiei.

De asemenea, a precizat că instanțele interne nu au ținut cont deloc de drepturile lui protejate de Convenție, atunci când au analizat încetarea contractului de muncă; ele au acceptat formal că libertatea de exprimare poate fi limitată în raporturile de muncă, indiferent de natura și de circumstanțele cauzei.

Potrivit Guvernului, în calitate de angajat al televiziunii de stat, petentul era legat de prevederile unui contract de muncă și, în particular, de o obligație de confidențialitate. Faptul că el era președinte al unui sindicat nu l-a exonerat de respectarea îndatoririlor care decurg din contractul de muncă. Publicându-și cartea fără o autorizare prealabilă din partea angajatorului și dezvăluind informații confidențiale, el și-a încălcat îndatoririle, ceea ce a dus la încetarea sumară – dar justificată – a contractului său de muncă.

Guvernul a mai susținut că petentul a indicat și numele persoanelor asociate informațiilor și corespondenței publicate. Or, dezvăluirea unor asemenea date personale ar fi pretins autorizarea prealabilă a persoanelor vizate, ceea ce nu s-a întâmplat în acest caz.

În opinia Guvernului, nu s-a produs nicio ingerință în libertatea de exprimare a petentului, de vreme ce cartea lui despre pretinsa cenzură în televiziunea de stat a fost efectiv publicată, iar conținutul ei a devenit accesibil oricui.

III. Aprecierea Curții

(a) Existența unei ingerințe

Curtea reține că decizia de încetare a contractului individual de muncă al petentului a fost determinată de publicarea cărții sale, fără nicio altă verificare a competenței profesionale a petentului. Prin urmare, măsura contestată este legată, în mod esențial, de exercițiul libertății de exprimare (a se vedea *Wille c. Liechtenstein* [MC], nr. 28396/95, §50, ECHR 1999-VII, și *Kudeshkina c. Rusia*, nr. 29492/05, §79, 26 februarie 2009).

Curtea reiterează faptul că protecția oferită de art. 10 al Convenției se extinde și la locul de muncă. Petentul se afla în serviciul televiziunii de stat, dar sub imperiul unui Cod al muncii. În acest sens, Curtea reamintește că art. 10 al Convenției se aplică nu doar relațiilor de muncă guvernate de dreptul public, ci și celor guvernate de dreptul privat. În plus, în anumite cazuri, statul are obligația pozitivă de a proteja dreptul la libertatea de exprimare chiar și în sfera relațiilor dintre indivizi (a se vedea *Fuentes Bobo c. Spania*, nr. 39293/98, §38, 29 februarie 2000).

Curtea consideră că măsura disciplinară de desfacere a contractului de muncă al petentului, pe motiv că acesta a publicat o carte care conținea informații confidențiale despre angajatorul său, așa cum au constatat instanțele interne, constituie o ingerință în exercițiul dreptului protejat de art. 10 al Convenției. Iar o astfel de ingerință violează Convenția atunci când nu respectă exigențele parag. 2 al art. 10. Prin urmare, Curtea trebuie să analizeze dacă ingerința invocată era „prevăzută de lege”, dacă urmărea unul sau mai multe dintre scopurile legitime prevăzute de art. 10 parag. 2 și dacă era „necesară într-o societate democratică”, pentru atingerea acelor scopuri.

(b) Ingerința era „prevăzută de lege”?

Părțile nu au contestat că petentului i-a încetat contractul de muncă în temeiul art. 96 alin. (1) din Codul muncii, pe motiv că a violat obligația de confidențialitate prevăzută de art. 10 din contract.

(c) Ingerința urmărea un scop legitim?

Curtea admite că scopul legitim urmărit de măsura contestată a fost acela de a preveni dezvăluirea informațiilor confidențiale și de a „proteja reputația sau drepturile altora”, în sensul art. 10 parag. 2.

(d) Ingerința era „necesară într-o societate democratică”?

Principala chestiune care trebuie lămurită este aceea de a ști dacă ingerința era „necesară într-o societate democratică”. Principiile fundamentale, în acest sens, au fost fixate în jurisprudența Curții și au fost rezumate astfel (a se vedea, *inter alia*, *Vogt c. Germania*, 26 septembrie 1995, §52, Series A, nr. 323; *Hertel c. Elveția*, 25 august 1998, §46, *Reports of Judgments and Decisions* 1998-VI; și *Steel și Morris c. Regatul Unit*, nr. 68416/01, §87, ECHR 2005-II):

(i) Libertatea de exprimare este unul dintre fundamentele esențiale ale unei societăți democratice și una dintre condițiile de bază ale dezvoltării sale și ale sentimentului de împlinire al

fiecărei persoane. Supusă parag. 2 al art. 10, ea se aplică nu doar „informațiilor” sau «ideilor» care sunt receptate favorabil ori care sunt considerate inofensive ori indiferente, ci și celor care ofensează, șochează ori deranjează. Acestea sunt exigențele pluralismului, ale toleranței și ale deschiderii interioare, în absența cărora nu există „societate democratică”. Așa cum se precizează în art. 10, această libertate este supusă unor excepții, care (...) trebuie însă interpretate în sens strict, iar necesitatea oricăror restricții trebuie stabilită în mod convingător (...)

(ii) În sensul art. 10 parag. 2, adjectivul „necesar” implică existența unei „nevoi sociale stringente”. Statele părți au o anumită marjă de apreciere atunci când stabilesc dacă o asemenea nevoie există, dar ea este corelată controlului european, care include atât legislația, cât și hotărârile care fac aplicarea ei, chiar și cele pronunțate de o instanță independentă. Curtea este așadar autorizată să decidă în ultimă instanță dacă o „restricție” este în concordanță cu libertatea de exprimare protejată de art. 10.

(iii) În exercitarea jurisdicției sale de control, sarcina Curții nu este aceea de a lua locul autorităților naționale competente ci, mai curând, aceea de a revizui, din perspectiva art. 10, hotărârile pe care acestea le-au pronunțat în virtutea puterii lor de apreciere. Aceasta nu înseamnă că există un control limitat la a stabili dacă statul pârât și-a exercitat puterea de apreciere în mod rezonabil, cu grijă și cu bună credință; sarcina Curții este aceea de a evalua ingerința care face obiectul plângerii în lumina de ansamblu a cauzei și de a stabili dacă a fost «proporțională față de scopul legitim urmărit» și dacă rațiunile invocate de către autoritățile naționale pentru a o justifica sunt „relevante și suficiente” (...) Procedând astfel, Curtea trebuie să se asigure că autoritățile naționale au aplicat standarde conforme principiilor exprimate în art. 10 și, în plus, că s-au întemeiat pe o evaluare rezonabilă a faptelor relevante (...).

(e) Principiile fixate în jurisprudența Curții

Curtea reține că această cauză seamănă într-o oarecare măsură cu cauzele *Fuentes Bobo* (cit. supra) și *Wojtas-Kaleta c. Polonia* (nr. 20436/02, 16 iulie 2009), unde a constatat violări ale articolului 10, raportat la jurnaliști care au criticat în mod public televiziunea de stat. Și în prezenta cauză, petentul, un jurnalist, a scris o carte în care critica comportamentul superiorilor săi. Prin urmare, această cauză ridică și problema modului în care ar trebui trasate limitele loialității jurnaliștilor care lucrează pentru astfel de societăți media și, în consecință, a restricțiilor care le pot fi impuse, în dezbaterea publică.

În acest context, Curtea este conștientă că angajații datorează angajatorului o obligație de loialitate, de rezervă și de discreție (a se vedea *Vogt c. Germania*, 26 septembrie 1995, §53, Series A, nr. 323; și *Ahmed et alii c. Regatul Unit*, 2 septembrie 1998, §55, Reports 1998-VI). Prin urmare, măsura încetării contractului individual de muncă al petentului, pentru violarea obligației de confidențialitate, nu este incompatibilă, în sine, cu exigențele articolului 10 din Convenție.

În opinia Curții, poziția petentului din această cauză – jurnalist angajat de o televiziune de stat, în temeiul dreptului general al muncii – ar putea fi deosebită de aceea a unui angajat din sectorul public, care semnalează comportamentul sau fapta ilicită de la locul de muncă, într-o situație în care angajatul sau funcționarul respectiv este singura persoană sau face parte dintr-o grup mic de persoane care știu se întâmplă la locul de muncă și care se află, astfel, în postura optimă pentru a acționa în interes public, prin sesizarea angajatorului sau a publicului larg (a se vedea *Marchenko c. Ucraina*, nr. 4063/04, §46, 19 februarie 2009; *Heinisch c. Germania*, nr. 28274/08, §63-64, ECHR 2011 (extrase); și *Bucur și Toma v. România*,

nr. 40238/02, §93, 8 ianuarie 2013). Totuși, nu este necesar să se decidă dacă petentul, angajat al televiziunii de stat, care joacă un rol crucial în comunicare la nivelul societății, intră în aceeași categorie a funcționarilor civili, din perspectiva articolului 10. Aceasta, întrucât interesul public asociat editării transparente a emisiunilor televiziunii de stat ar fi pretins, în orice caz, o evaluare internă a proporționalității măsurii contestate.

Atunci când dreptul la libertatea de exprimare a unei persoane ținută de obligația de confidențialitate este evaluat în raport cu dreptul angajatorului de a-și gestiona personalul propriu, criteriile relevante au fost formulate în jurisprudența Curții astfel (a se vedea *Guja c. Moldova* [MC], nr. 14277/04, §74-78, ECHR 2008): (a) interesul public pe care îl implică informațiile dezvăluite; (b) autenticitatea informațiilor dezvăluite; (c) prejudiciul, dacă există, suferit de angajator ca efect al dezvăluirii; (d) motivele din spatele acțiunii angajatului care face dezvăluirea; (e) dacă, în lumina obligației de discreție datorată de angajat angajatorului, informațiile au fost făcute publice în ultimă instanță, după dezvăluirea lor unui superior sau altui organ competent; și (f) severitatea sancțiunii aplicate.

În plus, pentru a evalua caracterul justificat al unei măsuri contestate, atunci când se evaluează proporționalitatea unei ingerințe în libertatea de exprimare garantată de articolul 10 trebuie să se țină seama de echitatea procedurilor și a garanțiilor oferite (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Steel și Morris, cit. supra.*, §95). Absența unei examinări judecătorești efective a măsurii contestate poate duce, de asemenea, la o violare a articolului 10 (a se vedea *Saygılı și Seyman c. Turcia*, nr. 51041/99, §§24-25, 27 iunie 2006, și *Lombardi Vallauri c. Italia*, nr. 39128/05, §§45-56, 20 octombrie 2009). Dacă motivarea instanței interne indică absența unei asumări suficiente a principiilor Curții, în temeiul articolului 10 din Convenție, gradul marjei de apreciere recunoscute autorităților interne va fi, în mod necesar, mai redus. Într-adevăr, Curtea a statuat anterior, în contextul articolului 10, următoarele: „calitatea (...) examinării judiciare a caracterului necesar al măsurii are o importanță deosebită în acest sens și influențează funcționarea marjei relevante de apreciere” (a se vedea *Animal Defenders International c. Regatul Unit* [MC], nr. 48876/08, §108, ECHR 2013 – extrase).

(f) *Aplicarea principiilor menționate mai sus, în prezenta cauză*

Petentul a susținut, în cartea sa, că modificările sugerate de directorul cultural al societății de televiziune nu sunt compatibile cu principiile libertății jurnalistice. În opinia lui, modificările și eliminările operate de directorul cultural constituie cenzură. Introducerea cărții invita cititorii să decidă dacă documentele publicate sunt percepute ca probe ale cenzurii sau ca instrucțiuni valide ale unui superior, către colegii lui.

În aceste circumstanțe și ținând cont de importanța pe care o are independența televiziunilor publice, Curtea consideră că lucrarea petentului vizează, în mod esențial, o chestiune de interes public, chiar dacă ea conține informații referitoare la terți. Trebuie reținut, în acest context, că nu există nicio informație în dosarul cauzei, referitoare la pretenții sau la plângeri formulate de terți, cu privire la cartea petentului.

Curtea reține susținerea petentului potrivit căreia, în calitate de jurnalist și de președinte de sindicat, acesta avea obligația să facă publice documentele respective și să comenteze chestiuni de interes public, în ciuda faptului că în contractul lui individual de muncă era inserată o clauză de confidențialitate.

În opinia Curții, pentru a examina dacă ingerința care face obiectul plângerii a fost necesară într-o societate democratică, trebuie să se țină cont de rolul dublu al petentului, de

jurnalist profesionist și de sindicalist. Având în vedere rolul jurnaliștilor în societate și responsabilitatea lor de a contribui și de a încuraja dezbaterea publică, nu se poate susține că obligația de discreție și constrângerile legate de confidențialitate au aceeași forță în cazul jurnaliștilor, dată fiind natura funcțiilor pe care le au aceștia, de a răspândi informații și idei.

În plus, în contextul particular al cauzei petentului, obligațiile lui de loialitate și abținere trebuie să fie cântărite în raport cu caracterul public al societății de televiziune, pentru care a lucrat acesta (*Wojtas-Kaleta, cit. supra, §45-47*).

Date fiind aceste particularități ale situației petentului, Curtea consideră că autoritățile interne ar fi trebuit să acorde o atenție deosebită interesului public asociat comportamentului petentului.

În ceea ce privește criteriul veridicității, angajatorul nu a susținut, iar instanțele interne nu au constatat, că documentele publicate de petent ar fi fost neautentice sau distorsionate sau că acesta ar fi făcut comentarii lipsite de un temei factual. În plus, unele dintre afirmațiile petentului echivalează cu judecăți de valoare, a căror veridicitate nu este susceptibilă de probă (a se vedea, *e.g., Lingens c. Austria*, 8 iulie 1986, §46, Series A, nr. 103).

Raportat la întrebarea dacă publicarea putea fi considerată prejudiciabilă, Curtea a reținut hotărârea instanțelor interne, referitoare la potențialul prejudiciu care ar fi putut afecta reputația societății de televiziune.

Cu toate acestea, este important de știut dacă exista vreun motiv care să facă necesară împiedicarea dezvăluirii informațiilor care erau deja accesibile publicului (a se vedea *Weber c. Elveția*, 22 mai 1990, §51, Series A, nr. 177; și *Vereniging Weekblad Bluf! c. Olanda*, 9 februarie 1995, §41, Series A, nr. 306-A) și care puteau fi cunoscute de un număr mare de persoane. Curtea reține că, la 9 iunie 2003, înainte de publicarea cărții, a apărut un articol într-un ziar online, care conținea informații despre cenzura invocată. Astfel, cu toate că publicarea documentelor în lucrarea petentului a constituit o violare a confidențialității – element care aduce în joc noțiunea de „îndatoriri și responsabilități”, în sensul parag. 2 al art. 10 din Convenție – substanța lor, în general, fusese făcută deja accesibilă, prin intermediul publicației online, și era cunoscută unui număr mare de persoane.

În măsura în care motivele care au determinat publicarea documentelor invocate ar putea fi relevante, susținerea petentului este aceea că el a acționat cu bună-credință, pentru a atrage atenția publică asupra cenzurii din televiziunea de stat. Pentru Guvern, firește, această acțiune nu a fost nimic altceva decât o violare intenționată a îndatoririlor de muncă.

O acțiune motivată de o nedreptate personală sau de un conflict personal ori de expectanța unui avantaj personal, inclusiv a unui câștig pecuniar, nu ar justifica un nivel de protecție foarte ridicat (a se vedea *Kudeshkina, cit. supra, §95*).

În această cauză, Curtea reține că relatarea petentului cu privire la motivele care au determinat publicarea documentelor confidențiale nu a fost pusă la îndoială, în fața instanțelor interne. Nici nu s-a sugerat că le-ar fi publicat cu altă intenție decât aceea de a-și susține argumentele privind cenzura. De asemenea, nu există niciun indiciu al vreunui atac personal nejustificat.

În opinia Curții, decizia petentului de a face publice informațiile și documentele confidențiale a avut la bază și faptul că plângerea lui, adresată președintelui societății de televiziune, și scrisoarea editorului-șef către bordul televiziunii nu au primit niciun răspuns. Ca atare, Curtea consideră că publicarea cărții a avut loc doar după ce petentul s-a văzut împiedicat să

remedieze ingerința pe care perceput-o, raportat la munca sa de jurnalist în societatea de televiziune – adică, din cauza absenței oricărui alt remediu alternativ efectiv.

Curtea mai reține că petentului i-a fost impusă o sancțiune destul de severă, și anume încetarea contractului său de muncă, cu efect imediat.

În fine, în ceea ce privește maniera în care a fost examinat litigiul de muncă al petentului, ar fi de menționat că, potrivit instanțelor interne, simplul fapt că petentul a publicat o carte a fost suficient pentru a ajunge la concluzia că el a acționat în detrimentul angajatorului său. Totuși, instanțele naționale nu au acordat nicio importanță argumentului petentului, potrivit căruia acesta își exercita libertatea de exprimare în interes public, ci și-au limitat analiza la constatarea că el și-a violat obligațiile contractuale. În plus, hotărârea Curții Supreme a precizat în mod explicit că obiectul cauzei se limitează la un litigiu de muncă și nu implică drepturile fundamentale ale petentului. În consecință, instanțele interne nu au examinat nici dacă subiectul cărții și contextul publicării ei ar fi putut afecta limitele permise ale restrângerii libertății de exprimare și nici modul în care s-ar fi putut realiza aceasta, cu toate că, în principiu, această abordare ar fi fost compatibilă cu standardele Convenției (a se vedea *Sokolowski c. Polonia*, nr. 75955/01, §47, 29 martie 2005; și *Ungváry și Irodalom Kft. c. Ungaria*, nr. 64520/10, §57, 3 decembrie 2013).

Conștientă de importanța libertății de exprimare în chestiuni de interes public, de obligațiile și responsabilitățile profesionale ale petentului, în calitate de jurnalist, pe de o parte, și de obligațiile și îndatoririle angajaților față de angajatori, pe de altă parte, și cântărind diversele interese implicate în cauză, Curtea conchide că ingerința în libertatea de exprimare a petentului nu era „necesară într-o societate democratică”.

Prin urmare, *s-a produs o violare a art. 10 din Convenție*.

Potentul a pretins, cu titlu de *prejudiciu material*, suma de 32.250 euro, echivalentul veniturilor care i s-ar fi cuvenit dacă ar fi avut câștig de cauză în fața instanțelor interne. De asemenea, el a solicitat 10.000 euro cu titlu de *prejudiciu moral*.

Curtea consideră că petentul trebuie să fi suferit un oarecare prejudiciu material și moral, ca efect al încetării contractului său de muncă. În baza unei evaluări pe criterii echitabile, Curtea îi acordă petentului suma de 5.000 euro, cu titlu de daune morale și materiale, cumulate.

***

Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Secția a IV-a

Braun c. Polonia

Cererea nr. 30162/10

Hotărârea din 4 noiembrie 2014

Art. 10 din Convenție – *Libertatea de exprimare*

I. Circumstanțele cauzei

Potentul s-a născut în 1967 și locuiește în Wrocław; este regizor de film, istoric și autor al unor articole de presă, în care comentează deseori probleme curente.

La 20 aprilie 2007, petentul a participat la o dezbatere radio, găzduită de postul regional Polskie Radio Wrocław. În timpul dezbaterii, el a afirmat următoarele: ...printre informatorii poliției politice secrete [din perioada comunistă] se numără și Profesorul [J.M.] – această informație confirmă teoria potrivit căreia printre cei care se exprimă cel mai mult împotriva lustrației sunt persoane care au motive serioase să facă aceasta.

În aceeași zi, petentul l-a numit pe Domnul J.M. „informator” și la un post de televiziune. Această chestiune a fost larg comentată în mass-media.

La 17 mai 2007, o comisie specială, înființată la Universitatea Wrocław cu scopul de a examina problema supravegherii sub acoperire exercitată de cadre universitare, a emis o declarație privind situația Domnului J.M. Declarația cuprindea și o listă cu înscrisuri referitoare la Domnul J.M., care fuseseră descoperite în arhive. Comisia a precizat că acele documente nu au condus, în mod neechivoc, la concluzia că Domnul J.M. fusese un colaborator al poliției secrete.

La 24 mai 2007, Domnul J.M. a formulat o acțiune civilă împotriva petentului, cu scopul de a-și proteja dreptul la imagine și reputație.

La 3 iulie 2008, Curtea Regională Wrocław a admis acțiunea reclamantului și a obligat petentul să achite 200.000 de zloți polonezi (PLN) în favoarea unei organizații caritabile și să suporte cheltuielile de judecată. De asemenea, petentul a fost obligat să prezinte scuze publice pentru atingerea adusă reputației reclamantului, în șase ziare naționale sau regionale, la trei canale de televiziune și la Radio Wrocław. Atât apelul, cât recursul formulate în cauză de petent, au fost respinse de instanțele interne.

La 29 mai 2010, petentul s-a adresat Curții Europene a Drepturilor Omului, cu o cerere în care a invocat violarea drepturilor sale protejate de art. 10 din Convenție.

Curtea a considerat că plângerea petentului este admisibilă, prima facie, și a analizat fondul cauzei.

II. Susținerile părților

Potentul a susținut că lucrează ca jurnalist de mulți ani și că a participat deseori la dezbateri publice referitoare la probleme din istoria recentă a Poloniei. Dezbaterea radio care a generat această cauză făcea parte dintr-o serie de discuții publice pe o serie de subiecte politice, printre care și lustrația. Prin urmare, el își îndeplinea misiunea legitimă de a informa publicul cu privire la o chestiune importantă, legată de o persoană publică. Potentul a aflat că Domnul J.M. fusese colaborator al serviciilor secrete după ce a consultat toate documentele disponibile și alte surse pe care trebuie să le protejeze. El nu a intenționat să-l ofenseze pe

Domnul J.M., ci doar să contribuie la o dezbatere despre importanța lustrației, pe care Domnul J.M. o criticase. Având în vedere toate aceste elemente, petentul a considerat că afirmația lui nu a depășit limitele protecției oferite de art. 10 al Convenției.

În opinia *Guvernului reclamat*, plângerea petentului este în mod manifest nefondată. Guvernul a contestat faptul că petentul ar trebui considerat jurnalist și, în orice caz, a susținut că acesta nu a respectat normele etice ale unui jurnalism diligent și responsabil. Petentul era bine familiarizat cu problemele lustrației și, ca atare, era conștient de natura și de gravitatea acuzației la adresa Domnului J.M. În susținerea Guvernului, faptul de a fi înregistrat de serviciile secrete nu echivalează cu calitatea de informator sau de colaborator activ. Petentul nu a oferit însă nicio probă care să-i susțină, măcar parțial, afirmațiile.

Potrivit Guvernului, în prezenta cauză a fost necesară protejarea drepturilor Domnului J.M., față de afirmațiile defăimătoare și neadevărate ale petentului. Acestuia din urmă i s-a constatat răspunderea, în proceduri civile, și a fost obligat să formuleze scuze publice, să suporte cheltuielile de judecată ale reclamantului și să achite o sumă de bani în favoarea unei organizații caritabile. Consecințele ingerinței au fost mult mai blânde decât în cazul în care petentul ar fi fost condamnat într-un proces penal.

III. Aprecierea Curții

(a) Principii generale

Curtea a reiterat faptul că libertatea de exprimare, așa cum este garantată de art. 10 §1 al Convenției, constituie unul dintre fundamentele esențiale ale societății democratice precum și una dintre condițiile de bază ale dezvoltării ei și ale sentimentului de împlinire al fiecărei persoane. Supusă art. 10 parag. 2, ea se aplică nu doar „informațiilor” sau „ideilor” care sunt receptate favorabil ori care sunt considerate inofensive sau indiferente, ci și celor care ofensează, șochează ori deranjează. Acestea sunt exigențele pluralismului, ale toleranței și ale deschiderii interioare, în absența cărora nu există „societate democratică” (a se vedea, *inter alia*, *Oberschlick c. Austria (nr. 1)*, hotărârea din 23 mai 1991, Series A, nr. 204, §57, și *Nilsen și Johnsen c. Norvegia* [MC], nr. 23118/93, §43, ECHR 1999-VIII).

Art. 10 parag. 2 al Convenției lasă puțin spațiu pentru restrângeri ale discursului politic sau ale dezbaterii privind subiecte de interes public (a se vedea *Sürek c. Turcia (nr. 1)* [MC], nr. 26682/95, §61, ECHR 1999-IV).

Testul caracterului „necesar [al ingerinței] într-o societate democratică” îi pretinde Curții să examineze dacă ingerința invocată corespunde unei „nevoi sociale stringente”. Statele părți se bucură de o anumită marjă de apreciere atunci când stabilesc dacă o asemenea nevoie există, însă ea se corelează controlului european, care include atât legislația cât și hotărârile judecătorești care o aplică, chiar și cele pronunțate de o instanță independentă. Prin urmare, Curtea este autorizată să decidă în ultimă instanță dacă o „restrângere” este compatibilă cu libertatea de exprimare protejată de art. 10 (a se vedea, *inter alia*, *Perna c. Italia* [MC], nr. 48898/99, §39, ECHR 2003-V, și *Association Ekin c. Franța*, nr. 39288/98, §56, ECHR 2001-VIII).

În termenii art. 10 parag. 2 al Convenției, libertatea de exprimare este însoțită de „îndatoriri și responsabilități”, care se adresează și mass-mediei. În plus, aceste „îndatoriri și responsabilități” pot dobândi substanță și semnificație atunci când este vorba despre atacarea reputației unei persoane și despre violarea „drepturilor altora”.

Fără îndoială că art. 10 parag. 2 permite protejarea reputației altora, adică a tuturor persoanelor; dar, în astfel de situații, exigențele protecției trebuie cântărite în raport cu interesele dezbaterii publice a problemelor politice (a se vedea *Lingens, cit. supra*, §42).

Curtea reiterează faptul că protejarea dreptului jurnaliștilor de a răspândi informații privind probleme de interes general pretinde ca aceștia să acționeze cu bună-credință, pe un temei factual real, și să ofere informații „de încredere și precise”, în conformitate cu etica jurnalismului (a se vedea, *e.g.*, *Fressoz și Roire*, §54; *Bladet Tromsø și Stensaas*, §58, și *Prager și Oberschlick*, §37, *cit. supra*). Aceleași principii trebuie să li se aplice și altor persoane care participă la dezbaterile publice (a se vedea *Steel și Morris c. Regatul Unit*, nr. 68416/01, §90, ECHR 2005-II).

În exercitarea funcției sale de control, sarcina Curții nu este aceea de a lua locul autorităților naționale competente ci, mai curând, aceea de a revizui, din perspectiva art. 10, hotărârile pronunțate de acestea, în virtutea puterii lor de apreciere (a se vedea *Fressoz și Roire c. Franța* [MC], nr. 29183/95, §45, ECHR 1999-I). Procedând astfel, Curtea trebuie să evalueze ingerința care face obiectul plângerii în lumina de ansamblu a cauzei și să stabilească dacă motivele invocate de autoritățile naționale, pentru a o justifica, sunt relevante și suficiente (a se vedea *Chauvy et alii c. Franța*, nr. 64915/01, §70, ECHR 2004-VI). În acest mod, Curtea trebuie să se asigure că autoritățile naționale au aplicat standarde conforme principiilor exprimate în art. 10 (a se vedea *inter alia*, *Zana c. Turcia*, 25 noiembrie 1997, *Reports* 1997-VII, pp. 2547-48, §51).

(b) Aplicarea principiilor menționate mai sus, în prezenta cauză

Curtea reține că părțile nu au contestat calificarea procedurilor civile derulate împotriva petentului ca fiind o ingerință în dreptul său la libertatea de exprimare. De asemenea, atât Curtea cât și părțile au admis că ingerința era prevăzută de lege și a urmărit scopul legitim prevăzut de art. 10 parag. 2 al Convenției, acela de a proteja reputația sau drepturile altora. Ca atare, singurul element de contradictorialitate vizează caracterul necesar al ingerinței, într-o societate democratică, pentru atingerea acestui scop.

În prezenta cauză, petentul a participat la o dezbaterie radio în timpul căreia a afirmat că reclamantul, Domnul J.M., a fost un colaborator secret al regimului comunist. Instanțele interne au examinat veridicitatea acestei afirmații, au ascultat experți și au cercetat dosarele serviciilor de securitate din perioada comunistă, care s-au mai păstrat. Cu toate că aceste dosare au confirmat înregistrarea petentului drept colaborator și existența unui dosar în două volume cu numele lui, acel dosar nu a mai putut fi găsit. Prin urmare, instanțele interne au considerat că nu se putea dovedi colaborarea intenționată și secretă a reclamantului cu regimul comunist, în sensul legii interne a lustrației. Afirmația petentului a fost așadar calificată drept neadevărată, iar potrivit instanței interne, afirmațiile neadevărate care aduc atingere drepturilor altei persoane trebuie considerate ilicite.

Curtea reține gravitatea deosebită a acuzației formulate la adresa Domnului J.M., un lingvist foarte cunoscut. A numi pe cineva colaborator al serviciilor de securitate comuniste implică o evaluare negativă a comportamentului său din trecut și este, cu siguranță, un atac la adresa reputației sale. Curtea reiterează faptul că dreptul la protecția reputației este protejat de art. 8 al Convenției, ca parte a dreptului la respectul vieții private (a se vedea *Chauvy et alii, cit. supra*, §70; *Polanco Torres și Movilla Polanco c. Spania*, nr. 34147/06, §40, 21 septembrie 2010; și *Couderc și Hachette Filipacchi Associés c. Franța*, nr. 40454/07, §53,

12 iunie 2014). Autorităților interne le revenea, așadar, sarcina dificilă de a cântări două valori conflictuale, și anume libertatea de exprimare a petentului, pe de o parte, și dreptul Domnului J.M. la respectul reputației sale, pe de altă parte (a se vedea *Axel Springer AG c. Germania* [MC], nr. 39954/08, §84, 7 februarie 2012).

În evaluarea caracterului necesar al ingerinței, este important să se examineze modul în care autoritățile interne relevante au abordat cauza și, în particular, dacă au aplicat standarde compatibile cu principiile art. 10 din Convenție.

Curtea reține că instanța supremă a diferențiat între standarde aplicabile jurnaliștilor și cele aplicabile altor participanți la dezbaterile publice, însă nu a examinat dacă o astfel de diferențiere ar fi compatibilă cu art. 10 din Convenție. Potrivit Curții Supreme, standardul *due diligence* și cel al bunei-credințe ar trebui aplicat doar jurnaliștilor, care îndeplinesc o funcție socială deosebit de importantă; altor persoane li s-ar pretinde respectarea unui standard mai înalt, în sensul că ele ar trebui să demonstreze veridicitatea afirmațiilor lor, iar chestiunea diligenței ar fi de evaluat doar atunci când se constată culpa și se stabilește sancțiunea. În prezenta cauză, instanțele interne au constatat că petentul face parte din această ultimă categorie și, având în vedere incapacitatea lui de a dovedi veridicitatea afirmației sale, au conchis că acesta a violat drepturile reclamantului referitoare la protecția reputației și a imaginii personale.

Guvernul și instanțele interne au negat calitatea de jurnalist a petentului. Pe de altă parte, petentul a insistat că lucrează de mulți ani în jurnalismul profesionist. Chestiunea de a ști dacă petentul este sau nu jurnalist, în sensul legii interne, nu are însă o importanță deosebită, în această cauză. Convenția protejează toți participanții la dezbateri de interes public legitim.

Curtea reține că petentul este un istoric, autor al unor articole în presă și al unor programe de televiziune, o persoană care comentează activ și public probleme curente. Instanțele interne au recunoscut că petentul este publicist și că, dată fiind experiența lui profesională și calitatea de „specialist” în materie, fusese invitat să participe la programul radio despre lustrare. Cu toate acestea, ele au considerat că intervenția petentului are o natură privată. De asemenea, Curtea reține că în evaluarea legalității acțiunii petentului, instanța supremă nu a analizat dacă acesta era angajat într-o dezbateri publică.

Curtea nu este chemată să se pronunțe dacă petentul s-a întemeiat pe informații suficiente de precizie și de siguranță, și nici să decidă dacă temeiul factual care a stat la baza afirmațiilor lui justifică natura și gradul acuzațiilor pe care le-a formulat. Aceasta este sarcina instanțelor interne, care sunt, de principiu, mai bine plasate pentru a evalua circumstanțele de fapt ale cauzei. Totuși, atunci când se pronunță asupra acestor chestiuni, instanțele interne ar trebui să respecte standardele libertății de exprimare consacrate în Convenție.

Curtea consideră că, în această cauză, petentul era implicat într-o dezbateri publică referitoare la un subiect important (a se vedea *Vides Aizsardzības Klubs c. Letonia*, nr. 57829/00, §42, 27 mai 2004). Ca atare, Curtea nu poate admite abordarea instanțelor interne, potrivit căreia petentul trebuie să probeze veridicitatea afirmațiilor sale. În lumina jurisprudenței Curții și în circumstanțele cauzei, nu era justificat ca petentului să i se pretindă respectarea unui standard mai ridicat decât *due diligence*, doar pe motiv că normele interne nu îl calificau drept jurnalist.

Prin abordarea lor, instanțele naționale au privat în mod efectiv petentul de protecția oferită de art. 10 al Convenției.

Cu toate că ingerința autorităților interne în dreptul petentului la libertatea de exprimare s-ar fi putut justifica prin preocuparea de a restabili echilibrul între diferite interese concurente aflate în joc, motivele pe care s-au întemeiat instanțele interne nu pot fi considerate relevante și suficiente, raportat la exigențele Convenției. Această concluzie nu poate fi alterată de caracterul blând al sancțiunii impuse petentului.

Prin urmare, *art. 10 din Convenție a fost violat.*